

ואת זה מלכהן.

ורב נחמן הסובר שהשוגג בעבודה זרה אינו נפסל, הוא משום שהוא מפרש **מכשול דעון** הוא נפסל, אבל שוגג לבד אינו נפסל.

אמר רב נחמן מנא אמינא לה שהשוגג בעבודה אינו נפסל:

משום **דתניא** על הכתוב [במדבר טו] בפרשת חטאת שמביא העובד עבודה זרה: **"וכפר הכהן על הנפש השוגגת בחטאה בשוגג"**, מלמד שכהן — שעבד עבודה זרה בשוגג — מתכפר על ידי עצמו, שמביא את קרבנו בעצמו, היות והיה חטאו בשוגג. והרי **במאי** עוסק הכתוב? **אילימא בשחיטה** ששחט כהן זה בשוגג לעבודה זרה, והתירו הכתוב משום שחטא בשוגג, אם כן **מאי איריא שוגג**, והרי **אפילו מזיד נמו** כשר הוא לכהן, וכדברי רב יהודה לעיל —

אלא לאו בזריקה עוסק הכתוב, שזרק כהן בשוגג לעבודה זרה, והרי זה מכפר על עצמו כיון שחטא בשוגג.

ורב ששת — הסובר: שגג בזריקה, נפסל — **אמר לך לדחות** את הראיה מן הכתוב:

לעולם עוסק הכתוב **בשחיטה** בשוגג של הכהן המכפר, וכי השוחט **במזיד לא נעשה משרת לעבודת כוכבים!**? כלומר, עד כאן לא אמר רב יהודה אלא בשחיטה בשוגג שהוא כשר, אבל במזיד, אף הוא חשוב "ישרתו אותם לפני גילוליהם" — ונפסל.

ואזדו רב נחמן ורב ששת לטעמייהו!

המחלוקת השניה:

דאיתמר: הויד **בשחיטה** לעבודה זרה:

רב נחמן אמר: קרבנו ריח ניחוח; ולשיטתו, מוכרח שהיתר הכתוב בכהן שחטא בשוגג לכפר על עצמו היינו כששגג בזריקה, דאילו בשחיטה, הרי אפילו במזיד כשר הוא.

ורב ששת אמר: כיון שהזיד, אין קרבנו ריח ניחוח, ומה שהתיר הכתוב "בחטאה בשוגג", יש לפרשו על שחיטה בלבד.

וטעמיהם: **רב נחמן אמר:** קרבנו ריח ניחוח, כיון **דלא עבד שירות**, כי שחיטה לאו עבודה היא.

רב ששת אמר: אין קרבנו ריח ניחוח, כי קט-ב מכל מקום **נעשה משרת לעבודת כוכבים**.

אמר רב נחמן: מנא אמינא לה שהשוחט ואפילו במזיד אינו נפסל? מהא **דתניא:**

כהן שעבד עבודת כוכבים, ושב בתשובה הרי קרבנו ריח ניחוח —

ובמאי עוסקת הברייתא, **אילימא בשוגג** ולכן קרבנו ריח ניחוח, כך אי אפשר לומר, שהרי:

אם כן **מאי "ושב"**, והרי **שב ועומד הוא**, כי מתחילה לא הרשיע אלא בשוגג עשה —

אלא פשיטא שהברייתא עוסקת במזיד —

ואי עוסקת הברייתא בכגון שעבד לה **בזריקה**, כך אי אפשר לומר, שהרי:

אם כן **כי שב מאי הוי**, הא **עבד לה שירות** ופסול הוא —

אלא לאו, בהכרח עוסקת הברייתא בכגון שעבד לה **בשחיטה** ובמזיד, ומכל מקום

כשר הוא, הרי למדנו שהשוחט כשר אפילו כשהזיד.

ורב ששת אמר לך לדחות את הראיה:

לעולם עוסקת הברייתא בכגון ששחט⁽¹⁾ בשוגג, ודקשיא לך מאי "ושב", לא תיקשי, כי הכי קאמר:

אם שב מעיקרו, דכי עבד בשוגג עבד, הרי קרבנו ריח ניחוח; **ואם לאו היינו** — ששחט במזיד — **אין קרבנו ריח ניחוח**.

המחלוקת השלישית: **השתחווה לעבודת כוכבים** ולא הקריב לה קרבנות:

רב נחמן אמר: קרבנו ריח ניחוח.

ורב ששת אמר: אין קרבנו ריח ניחוח.

המחלוקת הרביעית: הודה לעבודת כוכבים ואמר לה "אלי אתה".

רב נחמן אמר: קרבנו ריח ניחוח.

ורב ששת אמר: אין קרבנו ריח ניחוח.

הגמרא מצריכה את ארבעת המחלוקות שבין רב נחמן ורב ששת: בשגג בזריקה, הזיד בשחיטה, השתחווה והודה, שלרב נחמן קרבנו ריח ניחוח, ולרב ששת אין קרבנו ריח ניחוח:

וצריכא רב ששת להשמיענו בכל ארבעת

האופנים הנזכרים שאין קרבנו ריח ניחוח:

דאי אשמועינן הך קמיתא [אילו לא השמיענו רב ששת אלא שהשוגג בזריקה אין קרבנו ריח ניחוח], הייתי אומר:

רק **בההוא קאמר רב ששת משום** דסוף סוף **עבד ליה שירות, אבל שחיטה דלא עבד ליה שירות אימא מודה ליה לרב נחמן** דאפילו במזיד קרבנו ריח ניחוח, ק משמע לך.

ואי אשמועינן רב ששת רק שהמזיד בשחיטה אין קרבנו ריח ניחוח, הייתי אומר **משום דעבד ליה עבודה בקרבנות, אבל השתחווה, דלא עבד ליה עבודה, אימא לא ייפסל** ואפילו במזיד — ⁽²⁾

צריכא.

ואי אשמועינן רב ששת רק השתחווה שהוא נפסל בה, הייתי אומר, דהוא **משום דעבד ליה מעשה, אבל הודה, דדיבורא בעלמא** הוא, **אימא לא נפסל** —

לפיכך **צריכא.**

שנינו במשנה: הכהנים שמשו בבית חוניו לא ישמשו במקדש שבירושלים, **ואין צריך לומר לדבר אחר**:

מדייקת הגמרא: **מורקאמר "אין צריך לומר לדבר אחר"** דהיינו כהנים שמשו לעבודה זרה, **מכלל דבית חוניו** — הנזכר ברישא

והודאה אלא במזיד, שאם לא כן, הרי הצרך רב ששת להשמיענו שבהשתחווה נפסל ואפילו בשוגג, מה שלא ידענו משחיטה, שאינו נפסל בה אלא במזיד.

1. בהכרח צריך לפרש כן, שהרי לרב ששת עצמו, אם שגג בזריקה נפסל.

2. יש ללמוד מכאן, דכשם שלא פסל רב ששת בשחיטה אלא במזיד, כך לא פסל בהשתחווה

— לאו עבודת כוכבים הוא, ואם כן הרי תניא במשנתנו כמאן דאמר בכרייתא הבאה: בית חוניו לאו עבודת כוכבים הוא; דתניא, שנחלקו בדבר רבי יהודה ורבי מאיר:

אותה שנה שמת שמעון הצדיק שהיה כהן גדול, אמר להן שמעון הצדיק: שנה זו הוא [על עצמו אמר] מת!

אמרו לו: מנין אתה יודע?

אמר להן: כל יום הכפורים כשבאתי ככהן גדול להכנס לבית קדשי הקדשים, נזדמן [היה מזדמן] לי זקן אחד לבוש לבנים, ונתעטף לבנים, ונכנס עמי ויצא עמי; (3) ואילו בשנה זו נזדמן לי זקן אחד לבוש שחורים ונתעטף שחורים, ונכנס עמי ולא יצא עמי.

לאחר הרגל [סוכות של אותה שנה], חלה שמעון הצדיק שבועת ימים, ומת.

ומאז נמנעו אחיו הכהנים מלכרך בשם המפורש, ואפילו בבית המקדש.

בשעת פטירתו אמר להם שמעון הצדיק:

חוניו בני ישמש תחתי בכהונה גדולה!

נתקנא בו שמעי אחיו של חוניו בנו של שמעון הצדיק משום שהיה גדול ממנו [מחוניו] שתי שנים ומחצה, והיה סבור, שלו יאתה הכהונה הגדולה תחת אביו.

מה עשה: אמר לו שמעי לחוניו:

בוא ואלמדך סדר עבודה; הליבשו — שמעי

לחוניו — באונקלי [מלבוש של עור] וחגרו בצילצול [אזור], והעמידו אצל המזבח.

ובעוד שחוניו עומד על גבי המזבח בכגדיו המשוניים, הלך שמעי ואמר להם לאחיו הכהנים:

ראו מה נדר זה [חוניו] וקיים לאהובתו:

“אותו היום שאשתמש בכהונה גדולה, אלבוש באונקלי שליכי ואחגור בצילצול שליכי”.

האמינו לו, ובקשו אחיו הכהנים לחורגו לחוניו, ורץ חוניו מפניהם, ורצו אחריו.

הלך חוניו לאלכסנדריא של מצרים ובנה שם מזבח, והעלה עליו לשום עבודת כוכבים.

וכששמעו הכמים בדבר שהעליל שמעי על חוניו, אמרו: מה זה [שמעי] שלא ירד לה [לכהונה] כך עשה, היוורד לה על אהת כמה וכמה; כלומר, אם שמעי שלא נתמנה לכהונה גדולה כל כך נתקנא עד שעשה כך לאחיו, הרי מי שכבר ירד ואנו באים להורידו, שלא נעשה כן כדי שלא יקלקל עצמו.

דברי רבי מאיר.

אמר לו רבי יהודה לרבי מאיר:

לא כך היה מעשה שנתמנה חוניו ושמעי קלקל, ובנה חוניו מקדש לעבודה זרה, אלא:

לא קיבל עליו [לא נתרצה] חוניו להתמנות לכהונה גדולה, כיון שהיה שמעי אחיו גדול ממנו שתי שנים ומחצה; ואף על פי כן —

3. בתוספות הביאו מירושלמי שהקשה: הרי כתיב “וכל אדם לא יהיה באוהל מועד בבואו

האמינו לו, ובקשו אחיו הכהנים להורגו לשמעני, (6) וסח להם שמעי את כל המאורע, היינו, שהסיתו חוננו לכך. (7)

ומששמעו כן, בקשו להרוג את חוננו, ורין מפניהם, ורצו אחריו; רין חוננו לבית המלך ורצו אחריו, כל הרואה אותו אומר "זה הוא המתחייב בדבר ולא שמעי שעשה" "זה הוא". (8)

הלך חוננו לאלכסנדריא של מצרים ובנה שם מזבח, והעלה עליו לשם שמים, שנאמר: "ביום ההוא יהיה מזבח לה' בתוך ארץ מצרים, ומזבחה אצל גבולה לה'".

וכששמעו חכמים בדבר, אמרו: ומה זה [חוננו] שברח ממנה [מן הכהונה] בתחילה, כך עשה, הרי שהמבקש לירד לה על אחת כמה וכמה.

שמתחילה ויתר לאחיו — נתקנא בו חוננו בשמעני אחיו וביקש להורגו. (4)

מה עשה: אמר לו חוננו שהיה תלמיד חכם יותר משמעני [ולכך ציוה אביו למנותו] לשמעני:

בוא ואלמדך סדר עבודה; והלבישו — חוננו לשמעני — באונקלי [מלבוש של עור], וחגרו בצילצול [אזור], והעמידו אצל המזבח. (5)

ובעוד שמעי עומד על גבי המזבח בבגדיו המשונים, הלך חוננו ואמר להם לאחיו הכהנים:

ראו מה נדר זה [שמעני] וקיים לאהובתו:

"אותו היום שאשתמש בכהונה גדולה, אלבוש באונקלי שליכי ואחגור בצילצול שליכי".

להרמב"ם.

6. קפצו המון הכהנים להורגו, מפני גודל העבירה הזאת שנעשית במקדש, שבגדו וחשב אפורתו מעידים על מה שאמר אחיו; פירוש המשניות להרמב"ם.

7. הפציר בהם עד שימתינו לו עד שידבר, ולתת לו רשות לדבר עד שיקבלו דבריו ממנו, והוא הגיד להם איך בא עליו אחיו בתחבולותיו, וחקרו הענין תכלית החקירה, ונתאמת שהוא נקי, ושחוננו הוא העובר כדי שיתמנה כהן גדול, והלעיג על המזבח ועל העבודה עד שעשה מה שעשה, וביקש ההמון להורגו; פירוש המשניות להרמב"ם.

8. על פי מהרש"א, וראה שם.

לכפר בקודש עד צאתו", ואפילו מלאכים [משום] דכתיב בהם "ודמות פניהם פני אדם"! ומשני הירושלמי "שמא שכנה היתה".

4. נתחרט על מה שעשה, וחשב בלבו להרוג את שמעי אחיו, כדי שיחזור אל המעלה, לפי שאי אפשר לו לחזור, כמו שידעת מיסודי תורתנו, שכל העולה במעלה ממעלות התורה אין מורדין אותו לעולם, אלא בסיבה שיתחייב מחמתה להורידו, שמעלין בקודש ולא מורדין, ולא יהיה כהן גדול אלא אחד בכל העולם, לפיכך ביקש תחבולות על שמעי אחיו; פירוש המשניות להרמב"ם.

5. הגיש אותו למזבח ללמדו איך יעבוד, לא שיגיע בשום עבודה מן העבודות, מפני שאסור בעבודה מחוסר בגדים; פירוש המשניות

תניא: אמר רבי יהושע בן פרחיה שהיה נשיא:

בתחילה קודם שנתמנתי כל האומר לי "עלה לגדולה" ! אני כופתו ונותנו לפני הארי.

עתה משכבר עליתי לגדולה, כל האומר לי לירד ממנה, אני מטיל עליו קומקום של חמין

—

שהרי שאול המלך ברח ממנה [מן הגדולה, שלא רצה להיות מלך], וכשעלה לגדולה ונתמנה למלך, ביקש להרוג את דוד שבא ליטול ממנו את המלוכה.

אמר הקשה ליה מר קשישא בריה דרב הסדא לאביי:

רבי מאיר — הסובר שבנה חוננו את הבית לעבודה זרה — **האי קרא דרבי יהודה** — המורה שיהיה בית בנוי לה' במצרים... — **מאי עביד ליה** [כיצד יפרשנו] ?!

ומפרשינן: מקרא זה בא לכדתניא:

לאחר מפלתו של סנחריב, יצא חזקיה ומצא בני מלכים גויים, שהיו יושבין בקרונות של זהב, הדירין [עשה שיקבלו עליהם בנדר] שלא לעבוד עבודת כוכבים —

שנאמר: "ביום ההוא יהיו חמש ערים בארץ מצרים מדברות שפת כנען

ק"א ונשבעות לה' צבאות, [עיר ההרס יאמר לאחת]".

הלכו אותם בני מלכים לאלכסנדריא של מצרים ובנו מזבח, והעלו עליו לשם שמים, שנאמר:

"ביום ההוא יהיה מזבח לה' בתוך ארץ מצרים...", וברייתא זו כשיטת רבי מאיר היא, שפסוק זה אינו מתיחס לבית חוננו, כי הוא היה בית עבודה זרה, אלא למזבח זה.

כתיב בהמשך הפסוק "ביום יהיו חמש ערים ... עיר ההרס יאמר לאחת":

ומפרשינן מאי "עיר ההרס יאמר לאחת" ?

כדמתרגם רב יוסף לאותו פסוק:

"קרתא דבית שמש דעתיד למיחרב איתאמר דהיא היא דהא מנהון" [העיר בית שמש שעתידה להיחרב היא אחת מחמש הערים], כלומר, "עיר ההרס" מתפרש לשני ענינים: עיר השמש [כי "הרס" הוא שמש, וכמבואר בהמשך], ו"עיר ההרס" כפשוטו — שתיהרס.

מפרשת הגמרא: **וממאי ד"עיר ההרס" לישנא דשימשא הוא** [מנין ש"הרס" הוא לשון שמש] ?

דכתיב [איוב ט]: "האומר להרס ולא יזרח".

כתיב בישעיה מג: "ועתה כה אמר ה' בוראך יעקב ויוצרך ישראל אל תירא כי גאלתיך ... אל תירא כי אתך אני ממזרח אביא זרעך וממערב אקבצך. אומר לצפון [לרוח צפונית] תני [את הגלויות שבצפון], ולתימן [לרוח דרומית] אל תכלאי [את עצמך, אלא] הביאי בני מרחוק, ובנותי מקצה הארץ":

"הביאי בני מרחוק", אמר פירש רב הונא:

אלו גלויות של בבל, שדעתן מיושבת עליהן — **כבנים**, כי בבבל אין עליהם עול קשה של מלכות.